

Aristotelische levenskunst in de 21ste eeuw

Recensie

Edith Hall, *Wat zou Aristoteles doen? Hoe oude filosofie je leven kan veranderen* (Utrecht: Ten Have, 2018), 288pp. ISBN 9789025906511.

In *Wat zou Aristoteles doen?* biedt Edith Hall ons een voorstelling van hoe Aristoteles' gedachten over ethiek (en retoriek) nog van nut kunnen zijn voor de 21e-eeuwse lezer. Deze reis doorheen Aristoteles' gedachten wordt gevoerd aan de hand van tien thema's, waaronder geluk, het nemen van beslissingen, liefde, vrije tijd en sterfelijkheid. Op grond van persoonlijke anekdotes, uit het leven van de auteur én het leven van Aristoteles, wordt de lezer aangespoord om de ethische raadgevingen van Aristoteles een plaats te geven in zijn eigen leven.

Geluk, zo stelt Hall met Aristoteles, kan door iedereen bereikt worden: het ligt in de verwezenlijking van onze deugden, en de afbouw van onze gebreken. Door deugdzame handelingen te stellen, ontwikkelen we in onszelf de gewoonte om ook in de toekomst zo te handelen. Op deze manier ontwikkelen we onze deugden. Deze deugden sterken ook in moeilijkere en dubbelzinnige situaties ons oordeelkundig vermogen. Zo zullen we makkelijker de moreel juiste manier van handelen weten te kiezen en de juiste beslissingen maken. Hoe meer we onze deugden oefenen en ontwikkelen, hoe gelukkiger we zijn. Door Aristoteles' raadgevingen omtrent het verwezenlijken van onze deugden toe te passen in onze moderne leefwereld, reikt Hall elke lezer de middelen aan om zelf het geluk te vinden.

De kracht van Halls boek ligt voor een groot stuk in zijn toepasbaarheid en toegankelijkheid. De gehanteerde taal is eenvoudig en meeslepend, de voorbeelden levendig en aanschouwelijk. Het beoogde lezerspubliek bestaat dan ook niet uit specialisten in de antieke ethiek, maar uit een zo groot mogelijke groep van geïnteresseerden. Telkens wanneer nieuwe begrippen geïntroduceerd worden, worden zij van tekst, uitleg en tot de verbeelding sprekende voorbeelden voorzien. Ook worden de raadgevingen van de auteur vaak begeleid door autobiografische anekdotes, die tonen hoe Hall zelf Aristoteles' ethiek in haar eigen leven zinvol heeft toegepast. Zo heeft Aristoteles' begrip van potentie (*dynamis*) haar geholpen om haar eigen vaardigheden en verlangens op carrièrevlak te analyseren, en op bewuste en gerichte wijze haar academische loopbaan in te vullen.

De keerzijde hiervan is dat sommige begrippen nogal vaag omljnd blijven met het oog op leesbaarheid. Ook zijn niet alle anekdotes altijd even relevant voor de gedachte die Hall wil illustreren. Integendeel, de nadruk ligt grotendeels op het anekdotische, wat ervoor zorgt dat het boek misschien wel aan toepasbaarheid en aanschouwelijkheid wint waar het soms aan nauwkeurigheid inboet. Dit wordt met name problematisch in het hoofdstuk dat Hall wijdt aan communicatie, dat zich vooral baseert op de *Rhetorica* en het *Organon*. In concrete voorbeelden giet ze anekdotes uit haar eigen vriendenkring en de politieke geschiedenis in sofistieke syllogismen, om zo de valkuilen in de redeneringen bloot te leggen. Jammer genoeg verliest haar punt soms aan overtuigingskracht doordat de redeneringen vaak niet geschikt zijn voor een omzetting naar een demonstratief syllogisme, of niet altijd op de juiste wijze worden omgezet. Hierin gaat een deel van de overtuigingskracht van Halls betoog verloren, wat betreurenswaardig is.

We moeten het boek van Hall lezen als een boek voor een breed 21^e-eeuws publiek. Bepaalde aspecten van Aristoteles' ethiek, die eerder theoretisch zijn en niet meteen toegankelijk voor de gemiddelde moderne burger, worden dan ook in het geheel niet behandeld. Intellectuele deugden, zoals die te vinden zijn in het zesde boek van de *Ethica Nicomachea*, krijgen bijvoorbeeld geen plaats in Halls werk. *Wat zou Aristoteles doen?* is duidelijk bedoeld als een praktische handleiding voor de moderne mens, niet als een inleiding op Aristoteles' ethiek – de nadruk ligt meteen op de concrete toepassing in ons eigen leven, niet op het historisch kaderen van Aristoteles' gedachten.

Wat zou Aristoteles doen? is een boek dat vele lezers vandaag zal aanspreken – en met reden. Het biedt een tegendraads en vandaag de dag minder evident antwoord op

vragen die tijdloos zijn: de zoektocht naar geluk, de inrichting van ons dagelijkse leven, en het bepalen van wat er nu écht toe doet in ons leven. Het boek, waarvan de lezer de indruk krijgt dat het ook voor de auteur een therapeutische oefening is geweest, biedt een toegankelijke manier om de wirwar die het moderne leven is te kaderen, en kan zelfs – zo stelt de auteur ook zelf – een bron van zingeving aanreiken. Op een toegankelijke wijze worden Aristoteles' vaak moeilijke gedachten herleid tot een discours waaraan de moderne mens zijn leven kan spiegelen. Evidente vooronderstellingen worden in vraag gesteld, en de zoektocht naar geluk wordt vormgegeven in het kader van het ontwikkelen van onze eigen deugden. Bovendien vat de vertaling door Ruud van de Plassche op uitstekende wijze het meeslepende taalgebruik van Hall. Het Nederlands leest erg vlot, en verraadt op quasi geen enkel punt dat we een vertaalde tekst lezen.

Steven Coesemans

Steven.Coesemans@kuleuven.be

